

Nacionalna politika za mlade

**Radni dokument sa gledišta omladinskih organizacija
koje pružaju neformalno obrazovanje**

**Ka stvaranju samostalne,
spremne da daje podršku,
odgovorne i posvecene
omladine**

Sastavili najviši zvanicnici

- Svetskog saveza udruženja mladih hrišćana
- Svetskog saveza udruženja mladih hrišćanki
- Svetske organizacije Skautskog pokreta
- Svetske organizacije voda devojaka i skautkinja
- Medunarodne federacije Crvenog krsta i Crvenog polumeseca
- Medunarodne asocijacije za dodelu nagrada

kao dodatak dokumentu **Obrazovanje mladih ljudi: Izjava na pragu 21. veka**

1. UVOD

1.1 Predgovor

Ovaj dokument su sastavili najviši izvršni zvaničnici najvećih svetskih omladinskih pokreta koji su takode autori materijala **Obrazovanje mladih ljudi. Izjava na pragu 21. veka**. Dokument sadrži njihove preporuke o **nacionalnoj politici za mlade**, bez koje obrazovanje uopšte (a pogotovo neformalno obrazovanje) na može pronaci mesto koje mu pripada u odgovarajućoj dugoročnoj i globalnoj perspektivi.

Postoji potreba da svaka zemlja usvoji sopstvenu **dugorocnu nacionalnu politiku za mlade**, zasnovanu na dogovoru svih društvenih i politickih snaga u zemlji, radi stvaranja, za sadašnjju i za sledecu generaciju, omladine koja ce biti **samostalna, spremna da daje podršku, odgovorna i posvecena**. Takva politika treba da bude celovita: treba da bude predmet brige svih omladinskih nevladinih organizacija u zemlji i **svih** ministarstava u svakoj vladi.

Omladinski pokreti koji pružaju neformalno obrazovanje mogu i treba da doprinesu formulisanju i primeni takve **nacionalne politike za mlade**.

Slicni zakljucci su doneti na nekim važnim sastancima, kao što su "Svetski forum mladih sistema UN" (Braga, Portugal, avgust 1998.), "Svetska konferencija ministara za omladinu" (Lisabon, avgust 1998.), i u dokumentima koje su usvojili UNESCO i Omladinski forum Komon-velta. U svetu je sve veca svest o potrebi da vlade hitno osmisle, usvoje i sprovedu - zajedno sa civilnim društvom i omladinskim pokretima - takve dugorodne politike koje ce, kroz omladinu, uobiciti buducnost svog naroda i, u krajnjoj liniji, naše planete.

Ovaj **radni dokument** spaja te stavove sa razmišljanjima nas, kao voda omladinskih organizacija koje pružaju neformalno obrazovanje, o tome kako ova narasla svest može i treba da postane jedna snažna realnost na nacionalnom, regionalnom i svetskom nivou.

Ovo ni u kom slucaju nije sve što može da se kaže o ovoj temi; ali, mi se nadamo da ovaj dokument može da bude neka vrsta "inicijalne kapisle" koja ce podstaci razmišljanja i aktivnosti u obrazovanju i radu sa mladima, te da ce pokrenuti izradu dugorodne politike u ovim oblastima. **Do tada, bicemo zahvalni za sve komentare u vezi sa ovim tekstom, bez obzira da li oni dolaze iz naših pokreta ili izvan njih.**

1.2. Kakva omladina je svetu potrebna

Svaka dugorodna nacionalna politika za mlade treba da ima jasnu i na konsenzusu zasnovanu viziju muškaraca i žena koji su potrebni svetu sutrašnjice. Možemo se razlikovati po tipu društva koje želimo da gradimo, ali treba da se složimo oko osobina jedinki koje ce ga ciniti. Takve licne osobine treba da negujemo u sklopu celovitog pristupa obrazovanju, koji obuhvata školu, porodicu i gradansko društvo.

U našoj **Izjavi o obrazovanju mladih**, utvrdili smo da mlade osobe, buduci gradani, treba da budu:

- ? **samostalne**
sposobne da donose odluke i upravljaju svojim licnim i društvenim životom kao pojedinci i kao članovi društva,
- ? **spreme da daju podršku**
sposobne da pokažu interes i brigu za druge, da rade sa njima i za njih, da dele njihove brige,
- ? **odgovorne**
sposobne da preuzmu odgovornost za svoja dela, ispunjavaju obaveze i završe ono što su preuzele na sebe,
- ? **posvećene**
sposobne da dokažu svoje vrednosti, ubedenja ili ideale i da postupaju u skladu sa njima.

1.3. Svrha ovog dokumenta

Ukoliko želimo da naše društvo ima omladinu koja je samostalna, spremna da daje podršku, odgovorna i posvećena, potrebno je da vlada i građansko društvo svake zemlje **zajedno** rade na stvaranju dugoročne nacionalne politike za mlade koja će biti objedinjujuća, delotvorna, uspešna i pokretačka. Naš zadatak je, pre svega, da sve one koji donose odluke u oblasti rada sa omladinom učinimo svesnim važnosti osmišljavanja i sprovođenja takve politike, a zatim da predložimo neke smernice u smislu metodologije i sadržaja nacionalne politike za mlade. Ovaj dokument je **usmeren na akciju**, i cilj mu je da pokrene sve one koji se bave omladinom da zajednički rade kako bi ostvarili jedan dugoročan, strateški uticaj na njihovu budućnost.

2. PROMENE U DRUŠTVU I KAKO SE ONE ODRAŽAVAJU NA MLADE

2.1. Kontekst

U našoj **Izjavi o obrazovanju mladih** prepoznali smo četiri globalna trenda u društvu koji utiču na sve ljude, bez obzira na uzrast.

Ukratko, ti trendovi su:

- ? sve češće i sve brže kretanje stanovništva,
- ? razvoj strukture porodice i sve manji uticaj porodičnog života u društvu,
- ? globalni razvoj načina življenja koji često ne odgovaraju lokalnim realnostima,
- ? vidno smanjeno uverenje da će mlada osoba moći da preuzme potpun i odgovoran život odraslog čoveka.

U pozadini ovih trendova su i sve brže promene u društvu, ekonomska globalizacija i raslojavanje društva, kao i komunikaciona i tehnološka revolucija.

Svetski forum mladih UN u Bragi je takođe zapazio da se "mladi ljudi susreću sa izazovima nepravde i zanemarivanja" i da "postoji sve veći jaz između bogatih i siromašnih". Mladi "pate zbog ksenofobije i rasizma, homofobije, isključenosti iz demokratskih procesa".

Sa svoje strane, Lisabonska "Svetska konferencija ministara zaduženih za omladinu" je naglasila vezu između nezaposlenosti, siromaštva i marginalizacije velikog dela omladine ugrožene "narkomanijom, nasiljem, uključujući i nasilje zasnovano na polnoj pripadnosti, zapostavljenošću, seksualnim zlostavljanjem, seksualnim iskorištavanjem; tu je zatim omladina uključena u oružane sukobe; izbeglice i drugi mladi emigranti; raseljeni i mladi bez roditelja; hendikepirani mladi ljudi; zapostavljeno domicilno mlado stanovništvo; etničke i kulturne manjine; mladi prestupnici; trudne adolescentkinje; i drugi ugroženi i marginalizovani mladi muškarci i žene".

2.2. Potrebe i izazovi za mlade ljude današnjice

U našem dokumentu "**Obrazovanje mladih ljudi**" pokušali smo da definišemo potrebe mladih ljudi današnjice i izazove sa kojima oni moraju da se suoče. Ukratko, te potrebe su:

- ? **Pronalaženje sigurne "pocetne tacke", zasnovane na vrednostima, samosvesti i samopouzdanju.**
- ? **Hvatanje u koštac sa promenama, što zahteva fleksibilnost, prilagodljivost i pokretljivost.**

- ? **Konstruktivna kontrola tehnološkog napretka kroz pristup novim znanjima i veštinama.**
- ? **Borba protiv izolovanosti, kroz razvoj osecaja pripadnosti i identiteta, sticanje priznatog mesta u društvu.**
- ? **Sticanje osecaja korisnosti kroz doprinos razvoju lokalne i šire zajednice.**
- ? **Uvidanje važnosti saradnje i timskog rada.**

Svakako, specifične potrebe mladih ljudi menjaju se, u zavisnosti od različitih okolnosti, od jedne kulture do druge, pa čak i od osobe do osobe. Ipak, u svim slučajevima mladi ljudi imaju potrebu da se razvijaju, da provere sopstvene moguće sposobnosti i otkriju svet oko sebe. Njima je potreban pristup znanjima i sposobnostima kako bi razumeli stvarni svet. Oni treba da steknu aktivnu i odgovornu ulogu u društvenom životu, i kroz tu ulogu izgrade za sebe status i uticaj u društvu.

Sve ove različite dimenzije cvrsto su povezane i ne mogu se posmatrati odvojeno jedne od drugih. One se tiču različitih temeljnih dimenzija ličnosti i društva. One ukazuju na potrebu za **celovitim** pristupom problemima mladih na nacionalnom nivou.

2.3. Odrastanje u uslovima sve veće nesigurnosti

Kada posmatramo mlade ljude u njihovom sadašnjem društvenom kontekstu, odmah uvidamo da se njihov lični razvoj odvija u uslovima sve veće nesigurnosti.

Evo samo nekoliko primera:

- ? U nekim zemljama, veliki broj ljudi pokušava da se prilagodi životu u gradu (gde preovladava industrija) nakon napuštanja seoske sredine u kojoj je život zasnovan na poljoprivrednim delatnostima, dok se neki nalaze negde između industrijskog društva i onoga što, u nedostatku boljeg imena, nazivamo "post - industrijskim" društvom.
- ? Pod mešavinom uticaja većeg broja civilizacija, pre svega svetskih mas - medija, mnoga društva doživljavaju prelaz od "monolitnog" ili "homogenog" tipa kulture ka "pluralističkom" tipu. Međutim, u pluralističkom društvu, vrednosti dolaze iz mnogih izvora koji mogu biti nesaglasni: porodica, škole, bogomolje, političke partije, raznorodne organizacije, mas - mediji, vršnjaci. Dakle, vrednosti koje se nameću mladima mogu da budu bliske ili slične; ali isto tako mogu da budu i suprotstavljene.
- ? U mnogim društvima deca su već u ranom uzrastu pod sve većim pritiskom da budu uspešna u školi, da što pre stignu do "važne" diplome, da se zaposle (ovo je pogotovo slučaj sa dečacima u nekim društvima). Što se tiče devojčica, na njih se jako često gleda kao na osobe nižeg statusa. I dečaci i devojčice su primorani da se u isto vreme nose sa velikim brojem problema - međusobni odnosi, veze, seksualnost, novac, duvan, alkohol i droge.

Stoga je sasvim razumljivo što mladi ljudi osecaju nesigurnost po pitanju svog identiteta i svoje uloge u društvu. Ovo je opšti trend koji, u različitoj meri, pogada sve mlade ljude, ma gde se oni nalazili.

Takođe nije neobično što, u ovakvim okolnostima i pod kombinovanim pritiskom svih navedenih elemenata, mladi u mnogim delovima sveta danas razmišljaju o svojoj budućnosti sa sve većom dozom zabrinutosti i straha, a ne sa sigurnošću i nadom.

2.4. Krajnje siromaštvo i potrošacko društvo

Bez ikakve sumnje, najneobičnija pojava našeg vremena je ta da, i pored činjenice da je u poslednje dve decenije došlo do nevidenog bogacenja u svetskim razmerama, broj ljudi koji žive u krajnjem siromaštvu nastavlja da se povećava. Približno 1,3 milijarde ljudi trenutno živi u ekstremnom siromaštvu. Unutar svih zajednica i zemalja narastaju razlike i nejednakosti. Ovaj rastući jaz ugrožava objedinjenost društva i neposredno je povezan sa smrtnošću dece i omladine, nasiljem i psiho-socijalnim stresom.

Sve ovo ima za posledicu da, dok mladi u mnogim industrijalizovanim zemljama uživaju u atmosferi potrošackog društva koja utiče na svaki činilac društvenog života, 75% svetske populacije još uvek mora svakodnevno da se bori sa užasnim ekonomskim problemima i ograničenjima, i vidi bogato društvo kao primer za ugled, što može biti iluzija.

2.5. Školsko obrazovanje: Pravo i garancija za buduće zaposlenje?

Iako je pohađanje škole standardna praksa u većini zemalja, značajan procenat dece i mladih, pogotovo devojčica u najnerazvijenijim zemljama, još uvek ne ide u školu, ili je napuštaju nakon dve ili tri godine, da bi stupili u brak, da bi pomagali roditeljima u obradi zemlje ili da bi potražili posao u gradu.

S druge strane, čak i tamo gde je školsko obrazovanje dostupno i obavezno, školski sistemi su po svojoj prirodi veoma kruti i retko mogu da se prilagode potrebama pojedinaca.

Štaviše, mada preovladava mišljenje da dobro školsko obrazovanje obezbeđuje dobro zaposlenje, u sve većem broju zemalja mladi ljudi sa odličnim kvalifikacijama i diplomama ne mogu da pronađu posao zbog nedostatka ponude na tržištu rada, što je odlika današnjeg društva.

2.6. Uloga žena

Iako je tokom poslednje dve decenije ženama olakšan pristup odgovornim položajima u nekim društvima, još uvek ima zemalja u kojima devojčice mnogo ređe imaju priliku da se školuju ili da steknu nešto više od osnovnog obrazovanja nego dečaci, kao i društava u kojima je uloga žena u društvenom životu strogo ograničena, pa je samim tim ograničen i njihov pristup odgovornim položajima.

Uloga žena treba posvetiti posebnu pažnju, i u svakoj tacki osmišljavanja i primene politike za mlade treba joj prilaziti kao pitanju od najviše važnosti.

3. GLOBALNI OBRAZOVNI DEFICIT

3.1. Kontekst

Kako je navedeno u našoj **Izjavi o obrazovanju mladih**, "obrazovanje je životni proces koji omogućava stalni razvoj sposobnosti jedne osobe, kao pojedinca i kao člana društva".

U ovoj širokoj definiciji, obrazovanje tokom života - kako ga je definisao UNESCO - zasnovano je na četiri stuba: uciti da znaš, uciti da radiš, uciti da živiš sa drugima, uciti da postojiš. Razni obrazovni cinoci daju doprinos potpunom licnom i društvenom razvoju pojedinca. Opšteprihvacena definicija UNESCO - a prikazuje tri razlicita tipa:

- ? **Formalno obrazovanje** je hijerarhijski ureden, vremenski stepenovan obrazovni sistem koji se sprovodi od osnovnih preko srednjoškolskih do visokoškolskih institucija.
- ? **Životno obrazovanje** je proces gde svaki pojedinac stice stavove, vrednosti, veštine i znanja iz svakodnevnog iskustva, kao što su iskustva iz porodice, od prijatelja, grupa vršnjaka, medija i drugih uticaja i cinilaca u svom okruženju.
- ? **Neformalno obrazovanje** je organizovana obrazovna aktivnost van okvira ustanovljenog formalnog sistema koja bi trebalo da služi prepoznatljivoj ciljnoj grupi sa prepoznatljivim saznajnim ciljevima.

Svaki od tri navedena tipa obrazovanja igra specificnu ulogu i nadopunjuje se sa druga dva, a sva tri su neophodna da bi se došlo do željenih rezultata. Uopšteno gledano:

- ? Znanje i strucnost se uglavnom mogu dobiti u okviru **formalnog obrazovanja**.
- ? Jedan broj veština, i licnih i društvenih, stice se kroz **životno obrazovanje**.
- ? Sticanje životnih veština i razvoj stavova zasnovanih na celovitom sistemu vrednosti omogućava **neformalno obrazovanje**.

3.2. Formalno obrazovanje

Jedno od glavnih pitanja sa kojima se danas obrazovanje suocava je neprestana težnja da se **formalnom** akademskom obrazovnom sektoru posveti više vremena, sredstava i odgovornosti. Ovo je samo po sebi pozitivno; međutim, previše školskih sistema prenosu znanja daju prednost nad obrazovanjem licnosti i usvajanjem sistema vrednosti. Nema dovoljno ulaganja u životno i neformalno obrazovanje i, shodno tome, suviše se ulaže u formalno obrazovanje.

3.3. Životno obrazovanje

U pogledu životnog obrazovanja - koje pruža porodica i šire okruženje - takode možemo da primetimo ozbiljan deficit obrazovanja:

3.3.1. Porodica

"Lisabonska Deklaracija o politici za mlade i programima" naglašava da je "porodica osnovna celija društva i kao takva treba da bude osnažena" i da "treba da dobije sveobuhvatnu zaštitu i podršku". Međutim, zbog brojnih razloga, kako ekonomskih tako i onih koji se ticu kulturalnih osobenosti, porodice su cesto sklone da svojoj deci dozvole - ili cak da im nametnu - više nezavisnosti u sve ranijoj životnoj dobi, ne uceci ih **samostalnosti** pomocu koje bi upravljali tom svojom nezavisnošću.

3.3.2. Slobodno vreme

Što se tice slobodnog vremena, zajednicki imenitelj širom našeg globalizovanog sveta je "potrošacko društvo" (cak i u siromašnijim zemljama), koje decu uglavnom uci koliko razne stvari **koštaju** a propušta da ih nauči **vrednostima** življenja.

3.3.3. Uticaj vršnjaka

U pogledu životnog obrazovanja određeni nedostaci se mogu zapaziti u ulozi porodice i vršnjaka. Vršnjaci cesto igraju najuticajniju ulogu u odlukama i ponašanju mlade osobe. Kada se ima u vidu da su mladi ljudi cesto žrtve marginalizacije i siromaštva, jasno je da oni veoma lako završavaju u grupama koje na njih vrše negativan uticaj. Stoga je uvažavanje važnosti uticaja vršnjaka ključni faktor uspeha jedne nacionalne politike za mlade.

3.4. Potreba za neformalnim obrazovanjem

Sve u svemu, svedoci smo **trostrukog obrazovnog deficita** u svetskim razmerama:

- ? u **formalnom** obrazovanju, gde se u mnogim školama sve više i više predaje, ali sve manje obrazuje,
- ? u **životnom** obrazovanju
 - gde su mnoge porodice sklone da deci pruže nezavisnost ali ih ne uce samostalnosti,
 - i gde potrošacko društvo uci mlade koliko šta košta, ali ne i koliko šta vredi.

Zbog toga je neformalno obrazovanje od životne važnosti, zamišljeno kao dodatak formalnom i životnom obrazovanju i kao specificko sredstvo i poseban sistem koji pruža **obrazovanje**, uci **samostalnosti** i neguje **sistem vrednosti**. U globalu je važnost neformalnog obrazovanja nedovoljno priznata i ne dobija dovoljnu podršku u sve vecoj potražnji za ogranicenim sredstvima i vremenom.

Stoga je takode bitno imati celovit pristup širem konceptu obrazovanja kroz objedinjujucu i sveobuhvatnu nacionalnu politiku za mlade.

Kako je zapisano u UNESKO - vom dokumentu za Lisabonsku Konferenciju ministara za omladinu **"Omladina, obrazovanje i akcija za novi vek i dalje"**: "nije dovoljno izjednaciti obrazovanje sa školovanjem ili formalnim obrazovanjem uopšte ... da bi došlo do stvarne promene na bolje, formalno, životno i neformalno obrazovanje su najdelotvornija sredstva koja društvo poseduje kako bi se suocilo sa izazovima i potražilo nova rešenja za oblikovanje pristupa mladima i obrazovanju u sledecem veku. I društvo i omladina mogu da imaju koristi od neformalnih vidova obucavanja i ucenja".

4. NACIONALNA POLITIKA ZA MLADE

Da bi odgovorila na neke od izazova sa kojima se u današnje vreme suocavaju mladi i da bi stvorila pravo okruženje za razvoj mladih odraslih ljudi za budućnost, svaka zemlja treba da ima dinamičnu i odgovarajuću nacionalnu politiku za mlade. Jedan broj zemalja danas je ima, ali svakako ne sve. No, čak i u onim zemljama koje poseduju nacionalnu politiku za mlade, ona se ne primenjuje uvek onako kako bi trebalo, što vlade i same priznaju.

Kakvu ulogu, dakle, treba da ima jedna nacionalna politika za mlade? Kako doći do nje i šta ona treba da sadrži? Želimo da iznesemo sledeće sugestije:

4.1. Osmišljavanje nacionalne politike za mlade

4.1.1. Preporuke

Nacionalna politika za mlade mora da stvori okruženje koje omogućava mladima da se razviju u onakve odrasle osobe kakve su potrebne društvu da bi napredovalo u budućnosti. Zbog toga ona mora imati ulogu opšteg koordinatora i usmeravati sve politike koje direktno ili indirektno utiču na mlade ljude i njihov razvoj unutar društva.

Stoga preporučujemo da nacionalna politika za mlade treba da:

- ? bude politika države a ne samo vlade;
- ? odražava jedan celovit, međusektoralni i objedinjujući pristup, i bude međudisciplinarna, i briga svih ministarstava i odeljenja;
- ? bude plod višepartijskog, nacionalnog saglasja, zasnovan na konsultovanju svih zainteresovanih, pogotovo same omladine;
- ? bude zamišljena kao dugoročni strateški instrument, a ne radi kratkoročnih političkih potreba.

Detaljnije...

4.1.2. Dugoročna politika

Jedan broj zemalja danas ima svoju nacionalnu politiku za mlade. Za neke se čak može reći da imaju **dugoročnu** politiku, istinski usmerenu ka sledećoj generaciji, ka vremenu kada oni odrasli koji su je osmislili više neće vladati!

U svakoj zemlji treba podsticati stvaranje dugoročne **državne**, a ne kratkoročne **vladine** politike. Ovo je jedini način da se osmisli takva politika koja će pomoći da se izgradi pravednije i miroljubivije društvo, budući da se, kako je formulisano u Omladinskom akcionom planu iz Brage, "pravedan odnos između sadašnjih i budućih generacija smatra osnovom održivog razvoja".

Potrebna je dugoročna vizija gde nacionalna politika za mlade definiše kakvu omladinu i mladi i odrasli žele za svoju zemlju u budućnosti, kada će današnja omladina i sama biti u zreloom dobu. Takva politika mora da definiše i kako će zemlja nastojati da "stvari" takvu omladinu. Metodologija i primena takode treba da budu izvodljive na duži period.

4.1.3. Politika zasnovana na usaglašavanju

Da bi se ovo desilo, da bi ova vizija budućnosti mogla da se ostvari, nacionalna politika za mlade mora da bude rezultat širokog nacionalnog saglasja a ne proizvod samo jedne partije koja je u datom trenutku vladajuća. Taj konsenzus treba da bude zasnovan ne samo na idejama svih (ili većine) političkih stranaka, nego i na idejama svih zainteresovanih nevladinih organizacija, posebno onih koje predstavljaju mlade - i na idejama samih mladih ljudi.

Samo nacionalni konsenzus o budućnosti omladine jedne zemlje može da garantuje da će politika namenjena toj omladini uistinu biti dugoročna i da će preživeti političke promene neizbežne u svakom sistemu, pogotovo one demokratske.

Politika za mlade koja se menja kada se promeni vlada ili pak samo ministar (što se najčešće dešava) utoliko je slabija i nepouzdana.

Saglasje svih političkih snaga i svih koji rade sa omladinom je najbolja garancija dugovečnosti politike, zbog toga što stvara osećaj vlasništva i poistovećivanje sa njom u svim slojevima društva po pitanju budućnosti njegove omladine.

Upravo zato Omladinski akcioni plan iz Brage preporučuje da takva politika "treba da bude formulisana kao rezultat sveobuhvatnih konsultacija između vlade i nacionalnih omladinskih nevladinih organizacija, kao i drugih zainteresovanih strana, kao jednakih partnera u tom procesu".

4.1.4. Celovita, medusektoralna politika

Omladinski akcioni plan iz Brage s pravom preporučuje "Osmislite politiku za mlade ... koja će biti medusektoralna, sveobuhvatna i zasnovana na dugoročnoj viziji".

Ovo znači da jedna dugoročna nacionalna politika za mlade mora biti briga ne samo većine sektora civilnog društva, nego i većine vladinih ministarstava i službi, tj. ne samo onih tradicionalnih - "za omladinu i sport" ili "za omladinu i obrazovanje" ili "za omladinu i kulturu", već i Predsedništva, kancelarije premijera i većine ministarskih resora, kao što su rad, zdravstvo, unutrašnji poslovi, ekonomija i finansije, socijalna pitanja, javni radovi, poljoprivreda, pravda, industrija i energija, trgovina, turizam, životna sredina i spoljni poslovi ... i još neki resori, koji treba da učestvuju u izradi i primeni svog dela jedne zaista medusektoralne, celovite politike za mlade.

Neke vlade već imaju takav pristup, ali mnoge tek počinju da rade na njemu.

U tom smislu, vredi napomenuti da svi dokumenti UN o pitanjima omladine posebno pominju takve oblasti od znacaja kao što su mir, obrazovanje, zaposlenost, zdravstvo, bolesti ovisnosti, kao i da je vrlo obuhvatni "Plan akcije Komonvelta za emancipaciju omladine do 2005. godine" pokrio sve ove oblasti na jedan uistinu medusektoralan i višedimenzionalan nacin, što se takode može reci i za "Strategiju za UNESKO - ovu akciju za mlade i sa mladima".

Slicno tome, Konferencija ministara za omladinu frankofonskih zemalja u Bamaku (februar 1999.), primecujuci da mnoge od zemalja clanica nemaju "validnu" nacionalnu politiku za mlade, preporucila je ne samo da se takva politika osmisli, nego i da se to uradi "u bliskoj perspektivi", nakon procesa "sveobuhvatnih konsultacija" izmedu svake vlade i nacionalne omladinske platforme, i da ta politika bude "me-dusektoralna i celovita".

Medutim, nacionalna politika za mlade takode treba da bude jedan praktican, izvodljiv program, sa jasno definisanim ciljevima i željenim, merljivim rezultatima. Definisanje ciljeva treba da da jasnu sliku što treba ostvariti. Takode je preporucljivo da ciljevi budu vezani sa određenim vremenskim rokom za njihovo ostvarenje i da postoji obaveza da neophodna sredstva budu dodeljena. Prepoznavanje ciljeva osnažuje delovanje, dok u isto vreme stvara osnovu da se od vlade i ostalih ocekuje puna odgovornost. Bez jasno utvrđenih ciljeva i nacina da se oni ostvare, može se desiti da politika za mlade ostane na nivou lepih obećanja.

4.1.5. Zasnovana na potrebama mladih

Nacionalna politika za mlade treba da nastane iz iskrene želje da se izade u susret potrebama i stremljenjima mladih ljudi. A da bi zaista bila takva, ona treba da bude osmišljena **u saradnji sa** mladim ljudima a ne samo **za** mlade ljude. Da bi bila vredna i poštovana, politika za mlade mora da se služi stvaralackom snagom mladih: dajte nekoj mladoj osobi odgovornost i ona ce dokazati da je dorasla zadatku!

Politiku za mlade moraju razumeti i podržati svi mladi ljudi, ukljucujuci i one koji nisu organizovani u udruženja. Ona treba da definiše kako **svi** mladi ljudi mogu da imaju koristi od društva, kao i kako mogu da doprinesu njegovom razvoju; treba uciniti poseban napor kako bi se ukljucili mladi koji nisu dostupni kroz politicke i druge uobi-cajene tokove. Sem toga, moraju se pronaci nacini da se mladi upoznaju sa politikom za mlade, pomocu medija koji imaju više sluha za potrebe mladih.

Svaka politika za mlade mora da ima na umu da omladina nije samo buducnost, vec i sadašnjost jednog društva. Omladinski akcioni plan iz Brage je izmedu ostalog naglasio da se "na mlade ljude gleda ne samo kao na buduće vode, nego i kao na aktivne clanove društva današnjice, sa neposrednim interesom za njegov razvoj kao njegovi stvaraoci i uživaoci plodova razvoja tog društva i da omladina treba da ucestvuje u odlucivanju na svim nivoima.

Što se tice "Lisabonske Deklaracije", ona obavezuje ministre ucesnike da:

- ? obezbede i postaknu aktivno ucešće mladih u svim sferama društva i u procesima odlucivanja na nacionalnom, regionalnom i medunarodnom nivou;

- ? sagledaju situaciju u kojoj se nalaze mladi i njihove potrebe, te da uključe procene samih mladih ljudi o tome šta su im prioriteti kroz njihovo učešće u procesu konsultacija i da obezbede da mladi aktivno doprinesu osmišljavanju, primeni i proceni nacionalne i lokalne politike za mlade, programa i akcionih planova;
- ? unaprede osposobljavanje kadrova kroz jačanje formalnih i neformalnih omladinskih udruženja i mreža mladih ljudi.

4.2. Sadržaj nacionalne politike za mlade

4.2.1. Neke preporuke

Za dobro nacionalnih i međunarodnih agencija svih vrsta zaduženih za brigu o razvoju mladih ljudi, korisno je imati zajedničku metodologiju pri odabiru sadržaja nacionalne politike za mlade. Evo nekoliko preporuka.

- ? Osnažiti odgovornu saradnju između svih zainteresovanih, posebno omladinskih mreža, nevladinih omladinskih institucija i organizacija. Treba uključiti i druge nevladine organizacije, koje se bave ženskom omladinom, pogotovo devojcicama, zatim mladima i decima, njihove porodice, vlade, međunarodne organizacije, obrazovne institucije, civilno društvo, poslovni sektor i medije, kako bi se osmislila zajednička akcija u pravcu boljeg iskorištavanja mogućnosti mladih i uspešnijeg rešavanja njihovih problema kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou;
- ? Olakšati mladima pristup zakonodavnim telima i institucijama u kojima se formira politika, preko njihovih predstavnika, kako bi ih što više uključili u osmišljavanje, sprovođenje, nadogradnju, nadgledanje i procenu omladinskih aktivnosti i programa i obezbedili njihovo učešće u razvoju;
- ? Dati prioritet izgradnji kanala komunikacije sa mladima kako bi pružili mogućnost da se čuje njihov glas, na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, i da bi im dali informacije koje su im neophodne da bi se pripremili za učestvovanje i rukovodeće uloge.

4.2.2. U skladu sa kulturnim obrascima svakog društva

Nacionalna politika za mlade mora da odgovara kulturnim obrascima svakog društva.

Sa svoje strane, "Lisabonska deklaracija" navodi da je "za formulisanje i primenu strategije, politike, programa i aktivnosti za dobrobit mladih odgovorna svaka zemlja, i da pritom treba voditi računa o raznolikim ekonomskim, socijalnim i ekološkim uslovima u svakoj zemlji, uz puno poštovanje različitih religioznih i etičkih vrednosti, kulture i filozofskih ubeđenja naroda te zemlje, i u skladu sa svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama".

4.2.3. Briga za siromašne

Nacionalna politika za mlade mora da odrazi iskrenu pažnju i brigu siromašnima, što treba da bude izraženo kroz konkretne mere, u cilju jačanja društvene solidarnosti. Kako navodi "Lisabonska deklaracija", mora se dati veći prioritet marginalizovanim, ugroženim i obespravljenim mladim ljudima, posebno onima koji su odvojeni od svojih porodica i deci koja žive i/ili rade na ulici. Njima su potrebni odgovarajući programi, aktivnosti i neophodna sredstva kako bi dobili priliku i podstrek da uspešno doprinesu svojim društvima.

4.2.4. Podstaci sve oblike obrazovanja

Kako smo već videli, obrazovanje se ne stice samo u školama. Obrazovanje treba da predstavlja jedan **širok** koncept: formalno (u školama), životno (porodica, slobodno vreme, vršnjaci) i neformalno (omladinski pokreti). Nacionalna politika za mlade mora da podstakne **sve** oblike obrazovanja. Zaista, ako 21. vek opisujemo kao "vek sive ma-se", kao vek inteligencije, i ako je normalno da školsko obrazovanje ima tretman najvišeg prioriteta u vladinim programima, ni ostali oblici obrazovanja, pre svega neformalno obrazovanje, ne bi trebalo da budu zapostavljeni.

U tom smislu, sa zadovoljstvom primećujemo da "Lisabonska deklaracija" obavezuje na "podsticanje obrazovanja u svim njegovim aspektima, kako formalnog tako i neformalnog", mada u globalu posvećuje suviše pažnje formalnom obrazovnom sistemu školstva i ne pridaje dovoljno važnosti životnom i neformalnom obrazovanju, niti njegovim glavnim ciniocima, kao što su omladinske organizacije.

Naš dokument **Obrazovanje mladih ljudi. Izjava na pragu 21. veka** jasno naglašava razloge zašto neformalno obrazovanje treba da dobije podršku:

- ?? zato što se upravo unutar takvih organizacija obrazovanje o vrednostima stice na korisniji i trajniji način;
- ?? zato što se usvajanje vrednosti, posebno tokom adolescencije, odvija kroz druženje sa vršnjacima;
- ?? zato što aktivni razvoj građanske svesti - ne samo na recima već i kroz konkretno delovanje - predstavlja deo svakodnevnih aktivnosti vanškolskih obrazovnih organizacija, u kojima se licni, individualni razvoj uvek odvija u perspektivi društvene odgovornosti.

4.2.5. Podrška angažovanju odraslih

Naznacili smo da nacionalna politika za mlade treba da bude zasnovana na saglasju, celovita i medusektoralna. To znaci da i vladine i nevladine organizacije treba da doprinesu razvoju sledece generacije. I jedne i druge se umnogome oslanjaju, a tako ce biti i ubuduće, na dobrovoljno učešće odraslih.

Ovaj dobrovoljni doprinos odraslih je neophodan dodatak politici za mlade da bi ona mogla da dopre do potrebnog broja mladih ljudi. Da bi se stiglo do uspeha, potrebno je da odrasla populacija voljno i konstruktivno radi sa mladim ljudima. Tokom većeg dela ovog veka to dobrovoljno učešće se prakticno podrazumevalo!

Medutim, novija događanja daju nam razloga za brigu. Sve češći slučajevi sudskih procesa i traženja odgovornosti, u nekim zemljama pocinju da odvracaju odrasle od dobrovoljnog angažmana u radu sa mladima. Odrasli, posebno žene, koje su do sada tradicionalno ucestvovale u dobrovoljnim aktivnostima, sve više su preokupirni poslom i brigom o starima. Stoga svaka buduca nacionalna politika za mlade mora da odgovori kako na potrebe mladih u određenom društvu, tako i na potrebe odraslih volontera.

5. ZAKLJUČAK

Ovo je poziv na akciju. ukoliko želimo da današnja i omladina budućnosti bude samostalna, spremna da daje podršku, odgovorna i posvećena, potrebna nam je **zajednička akcija** na svetskom, regionalnom i nacionalnom nivou. Potrebni su nam dobra volja i posvećenost tom cilju od strane svih koji zaista brinu o mladima. A iznad svega, potrebno je da svaka zemlja ima dugoročnu nacionalnu politiku za mlade, zasnovanu na saglasju cele zajednice, koja će sadržati jasnu viziju toga šta sledeća generacija treba da donese toj zajednici i obratno.

Ovo je poziv onim vladama koje već imaju takvu politiku da je sprovede uz dinamičnu podršku građanskog društva, i poziv onim vladama koje još uvek nemaju takvu nacionalnu politiku za mlade da nađu inspiraciju u preporukama sadržanim u ovom dokumentu i osmisle i primene jednu dugoročnu politiku koja njihovim zemljama treba da donese omladinu o kakvoj svi mi sanjamo.

strana 3	1. UVOD <ul style="list-style-type: none">1.1. Predgovor1.2. Kakva omladina je svetu potrebna1.3. Svrha ovog dokumenta
strana 5	2. PROMENE U DRUŠTVU I KAKO SE ONE ODRAŽAVAJU NA MLADE <ul style="list-style-type: none">2.1. Kontekst2.2. Potrebe i izazovi za mlade ljude današnjice2.3. Odrastanje u uslovima sve veće nesigurnosti2.4. Krajnje siromaštvo i potrošacko društvo2.5. Školsko obrazovanje: Pravo i garancija za buduće zaposlenje?2.6. Uloga žena
strana 8	3. GLOBALNI OBRAZOVNI DEFICIT <ul style="list-style-type: none">3.1. Kontekst3.2. Formalno obrazovanje3.3. Životno obrazovanje<ul style="list-style-type: none">3.3.1. Porodica3.3.2. Slobodno vreme3.3.3. Uticaj vršnjaka3.4. Potreba za neformalnim obrazovanjem
strana 10	4. NACIONALNA POLITIKA ZA MLADE <ul style="list-style-type: none">4.1. Osmišljavanje nacionalne politike za mlade<ul style="list-style-type: none">4.1.1. Preporuke4.1.2. Dugoročna politika4.1.3. Politika zasnovana na saglasju4.1.4. Celovita, medusektoralna politika4.1.5. Zasnovana na potrebama mladih4.2. Sadržaj nacionalne politike za mlade<ul style="list-style-type: none">4.2.1. Neke preporuke4.2.2. U skladu sa kulturnim obrascima svakog društva4.2.3. Briga za siromašne4.2.4. Podstaci sve oblike obrazovanja4.2.5. Podrška angažovanju odraslih
strana 15	5. ZAKLJUČAK